

Andrzej F. Dziuba

"Dio e amore! Esercizi spirituali predicati a Giovanni Paolo II e alle Curia romana", Angelo Comastri, Milano 2003 : [recenzja]

Collectanea Theologica 75/1, 253-256

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

lenników tego typu działań, przez co starają się oni zanegować raczej ściśle naukowe i antropologiczne.

Prezentowane studium afrykańskiego badacza jest przydatne dla lekarzy, pielęgniarek, bioetyków, adwokatów, prawników oraz wielu badawczy, a także szerokiej rzeszy osób zainteresowanych tym szczegółowym zagadnieniem bioetycznym, a zwłaszcza studentów. Nie można także pominąć jego znaczenia w przekazie etycznym oraz religijno-moralnym. Systematyczność oraz klarowność wykładu jest tutaj ważnym atutem. Także duża precyzyjność języka, który może jednak czasem budzić wątpliwości, gwarantują, iż warto sięgnąć po to studium jako swoisty fundament w zakresie wiedzy o komórkach macierzystych oraz klonowaniu terapeutycznym.

Wspomniane dwa wielkie bloki badawcze, ukazane w prezentowanej książce są w ciągłym rozwoju, w płaszczyźnie prowadzonych badań naukowych i eksperymentowaniu, i to na czy wobec konkretnych osób ludzkich. Dlatego niezbędne jest stawianie tutaj pytań etycznych, dochodzenie do principiów bioetyki, widzianej zawsze w służebnej funkcji wobec człowieka, który ma w sobie niepowtarzalną godność od chwili poczęcia aż do naturalnej śmierci.

bp Andrzej F. Dziuba, Łowicz

Angelo COMASTRI, *Dio e amore. Esercizi spirituali predicati a Giovanni Paolo II e alla Curia romana*, Edizioni San Paolo, Cinisello Balsamo 2003, ss. 200.

Problematyka duchowości chrześcijańskiej pozostaje zawsze aktualna i jest niezwykle żywotnym fenomenem, bowiem stanowi jeden z ważniejszych elementów dynamiki samego orędzia ewangelicznego. Bez niej trudno mówić o jego rozeznaniu, integralnym realizmie, a także oczekiwany pogłębieniu. Duchowość ma zawsze odniesienie osobowe, praktycznie dotyczy konkretnego człowieka, i to w kategoriach wiary, która stanowi znanie i miejsce relacji do Boga, a w Nim także do ludzi, świata i siebie samego. Właśnie sfera ducha, odważnie dostrzegana i ciągle rozwijana ostatecznie zawsze wynosi człowieka na szczyty jego człowieczeństwa, czy przynajmniej daje takie możliwości, a jednocześnie wzbogaca jego samego, także w otwartości zwłaszcza ku innym.

Jednym ze sprawdzonych wyrazów dzieł duchowości, i to bardzo praktycznych, są od wieków rekolekcje i wszystkie ćwiczenia duchowe mniej lub bardziej do nich zbliżone. Stanowią one, spełniane w określonym czasie i miejscu, szczególnie intensywne spotkanie z bogactwem Bożych prawd teologicznych oraz moralnych, ale rozważanych niezwykle osobowo, zazwyczaj pod kierunkiem jakiejś

osoby. Na drogach zwyczajnego chrześcijańskiego życia chwile te są także szczególnie potrzebne, m.in. do ożywienia i odnowy osobowej wiary, a także niesionego świadectwa.

Oto ukazała się kolejna propozycja rekolekcji, zawierająca zestaw wygłoszonych już nauk. Jej autorem jest arcybiskup, delegat papieski dla sanktuarium w Loreto we Włoszech. Znany jest on także jako bardzo popularny rekolekcjonista. Jest także cenionym autorem wielu publikacji z zakresu duchowości, liturgiki i medytacji. Opublikował m.in. *La firma di Dio* (2002).

Prezentowany zbiór rekolekcyjny zawiera konferencje wygłoszone dla Ojca Świętego Jana Pawła II i pracowników Kurii Rzymskiej w Watykanie w 2002 r. Obecnie, jako samodzielna publikacja, żyje już własnym, niezależnym życiem, i po fakcie kolejnych wydań można sądzić, że zdecydowanie pozytywnym. To 22 systematyczne nauki, obecnie poprzedzone później zredagowanym bardzo sentymentalnym wprowadzeniem, nawiązującym do rozmowy z Ojcem Świętym.

A oto robocze tytuły poszczególnych konferencji: 1. *Czas się wypełnił*; 2. *Świadectwo zakłada spotkanie*; 3. *Jaką drogę powinniśmy przejść, aby spotkać Pana?*; 4. *Podczas gdy Bóg szuka współpracy, odkrywa nieodwołalny warunek dla spotkania: pokora!*; 5. *Maryja: najpiękniejsze „tak”, najdoskonalsza współpraca z Bogiem*; 6. *Bóg powoli odkrywa swoje oblicze: On jest miłosierny*; 7. *Ale człowiek jest niewierny! I Bóg ukazuje się miłosierny i wierny*; 8. *Bóg odbija się w nieszczęśliwym małżeństwie Ozeasa*; 9. *Wierność i niewierność: aż dokąd? Jeremiasz ogłasza zaskakującą decyzję Boga*; 10. *Ezechieli odrzuca daleko spojrzenie: Dam wam mojego Ducha!*

Dalsze bloki noszą tytuły: 11. *Jezus jest ostatecznym słowem Boga ponieważ jest pierwszym słowem Boga*; 12. *Jezus spełnia trzy cudowne przypowieści, które opowiadają o obliczu Boga*; 13. *Przypowieść o ojcu, który jest naprawdę ojcem*; 14. *Idźmy do Betlejem!*; 15. *Czym jest Boże Narodzenie? Jakie orędzie ukrywa? Jakie oblicze Boga objawia?*; 16. *„Nadeszła godzina” (J 12,24). Co to jest godzina Jezusa?*; 17. *Godzina Jezusa*; 18. *Godzina Jezusa: kontemplujemy wielkie misterium!*; 19. *Godzina Jezusa w życiu świętych*; 20. *Sakrament miłości i przykazanie miłości*; 21. *Maryja u stóp krzyża*; 22. *Jonasz, czyli strach przepowiadania miłości Boga*.

Wskazane tytuły, czasem dość oryginalne, są oczywiście biblijnymi oraz teologicznymi czy wręcz życiowymi hasłami, za którymi kryją się bardzo konkretne treści przesłania duchowego. Takie jest przecież podstawowe zadanie ćwiczeń duchowych. Bogactwo to tchnie znaczącym dynamizmem, który z pewnością łatwo może udzielić się czytelnikom tej książki, a zwłaszcza tym, którzy zechcą potraktować ją jako przesłanie na drodze refleksji wokół własnego życia duchowego.

Autor w całości zaproponowanego tekstu stara się konsekwentnie i zarazem wieloaspektowo ukazywać, zgodnie zresztą z samym tytułem książki, że Bóg jest miłością. Towarzyszy mu w tym swoista determinacja. A więc przywołana zostaje

owa niezwykle Janowa synteza, jakże ważna do zrozumienia samej istoty chrześcijaństwa, ważna dla indywidualnego życia poszczególnych chrześcijan. Zatem dotyka się przez tę myśl zasadniczego wątku całego przesłania ewangelicznego, zwłaszcza w płaszczyźnie relacji między Bogiem a człowiekiem i *vice versa*. Oczywiście musi w to być włączona także relacja do ludzi oraz gotowość otwarcia się na nich i przyjęcia ich wzajemnej miłości.

Problematyka ta została ukazana w formie niezwykle komunikatywnej, co ukazuje sam ton rekolekcji, a jednocześnie obecnie czyni z książki interesujący materiał pomocniczy, także w praktyce rekolekcyjnej, tak prywatnej jak i wspólnotowej. Oczywiście, wynika to w pewnym stopniu z charakteru samej publikacji, a zwłaszcza jej prawzoru, tj. żywych rekolekcji, które niewątpliwie mają określony charakter choćby ze względu na adresatów. Zresztą rekolekcje ze swej natury muszą być komunikatywne, akceptowane przez słuchaczy, choćby w zewnętrznej formie, aby stać się owocną drogą ku przemianie osobowej, ku przemianie wewnętrznej, a zwłaszcza ku autentycznemu pogłębieniu wiary, nadziei i miłości ku Bogu oraz ludziom.

Jednocześnie, co trzeba wyraźnie podkreślić, jest to bardzo pogłębione studium teologiczne z wątkami teologii duchowości. Zatem żywa kanwa rekolekcyjna w niczym nie przeszkodziła w tak pogłębionej refleksji, która uwrażliwia na nowe pokłady przesłania orędzia Jezusa Chrystusa i Jego Ewangelii. Autor wnosi zatem we współczesną refleksję teologiczną liczne własne przemyślenia, m.in. wokół, dość modnej współcześnie, interpretacji realizmu zbawczego oblicza Bożego. Wymagana tu była także swoista odwaga teologiczna, aby przy tej okazji podjąć odważnie i zarazem owocnie taki zabieg teologiczny. Autor jest jednocześnie konsekwentny w swej bliskości nauczaniu II Soboru Watykańskiego oraz Jana Pawła II. Wręcz nimi jest inspirowany i prowadzony. Jest gorącym orędownikiem takiej właśnie personalistycznej antropologii, odniesionej twórczo m.in. do bardzo rozwojowej i jednocześnie dynamicznej współczesnej teologii duchowości, aplikowanej bardzo osobowo.

Każdy z tekstów poszczególnych nauk otwierają motta, m.in. J. Ratzingera, A. Gide'a, św. E. Stein, św. M. Kolbe, S. Kierkegarda, G. Bernanosa, które są znakomitym wprowadzeniem w podejmowane treści poszczególnych konferencji rekolekcyjnych. Ta synteza bardziej twórczo nastroja do szczegółowej refleksji. Tematyka jest zaś bardzo zróżnicowana i zarazem bogata, aby ostatecznie podjąć kolejną, i to daną w zakresie rekolekcyjnym, próbę wyczerpania ukazania przesłania, że Bóg jest miłością.

Trzeba zaznaczyć, że A. Comastri w całość analiz teologicznych obficie sięga do Pisma Świętego, a nawet czasem przytacza dość obszerne cytaty w tekście. Zabieg ten ożywia wyraźnie całość podejmowanych treści, choć może jawić się pyta-

RECENZJE

nie, czy są faktycznie konieczne tak długie cytaty, czy nie lepiej podjąć próbę ich odpowiednich analiz teologicznych. Interpretacje wielu tekstów biblijnych są nowoczesne, zwłaszcza w ich aplikacji w płaszczyźnie duchowości, choć nawiązują obficie do przeszłości, może często raczej pośrednio. Dodatkowym walorem całej książki, i to we wszystkich jej aspektach, a więc i biblijnym, jest fakt formalny przekazu w postaci rekolekcji, w postaci przesłania przepowiadanego.

Ćwiczenia duchowe zaproponowane przez A. Comastri mogą stanowić jedną z interesujących prób włączenia bogactwa życia Kościoła i ludzi wiary do rekolekcji. Widać tutaj długoletnie doświadczenie autora, a jednocześnie i osobowe zaangażowanie, poparte osobistym doświadczeniem świętości. Dobrze się stało, iż materiał ten został także w formie drukowanej udostępniony szerokim rzeszom czytelników.

bp Andrzej F. Dziuba, Łowicz